

Приказ књиге Радована Белог Марковића *Госпођа Олга* (Еврођунти, Београд, 2010)

Чини се да би за оптимално естетско уживање у књижевном тексту била потребна, чак неопходна, уравнотеженост присуства новине у писању и лакоће у читању – она уравнотеженост која му не одузима информативну неочекиваност али у њој и не претерује, која чини да текст не буде досадан, али ни неразумљив. Такве врсте уравнотежености у *Госпођи Олги* – нема.

Марковићев роман, у чијем поднаслову стоји *душе и прикљученија* (јасна алузија на Гогоља и Доситеја, али вишесмислена и тешко сводљива у свом иронијском потенцијалу), писан је, као и ранији романи овог аутора, језиком који се не раскрива лако, стога што на свим својим нивоима сажима његову временску и просторну осу (најочевидније на лексичком нивоу: архаизми–неологизми; дијалектизми и позајмљенице), а који поврх тога поседује и ванредну стилску сложеност. С друге стране, Марковићево дело је особено по томе што у центар поставља провинцијско Бело Ваљево, а утисак да је његов роман периферна појава у савременој књижевности појачава чињеница да то није ни провинција данас већ пре безмало седамдесет година. Коначно, прича о супрузи, а потом удови трговца Аниба Аронијана госпођи Олги, чије тело „мимо ума њена, само у себи трага за смислом живота, што се по смрти њеног мужа и лаичким оком могаше опазити“, прича је без свога средишта, тј. њено средиште је у немању главне јунакиње, која умире пре но што роман дође до своје трећине – у том смислу он није близак класичном роману, али се, дакако, јасно да уклапа у постмодернистички модус писања „ни око чега“.

Употреба особене лексике, која може подсетити на Стерију и у позадини оживети атмосферу његових комедија, заједно са намерном архаизацијом реченичне структуре доноси текст високо и готово виртуозно стилизован у његовим микросегментима.

Па ипак, и поред све необичности и супростављености очекиваном, *Госпођа Олга* је разумљива занимљива књига. Поменута језичка дисперзивност мање одбија а више фасцинира својим богатством, као и сугестивношћу у оним случајевима кад је тачно значење реченог читаоцу непознато. Употреба особене лексики, која може подсетити на Стерију и у позадини оживети атмосферу његових комедија, заједно са намерном архаизацијом реченичне структуре доноси текст високо и готово виртуозно стилизован у његовим микросегментима. При том у расплинутој (можда ослобођеној?) реченици, која уме да заузме и целу страницу, аутор изузетно сликовито опричава малограђански свет, где свака под лупу ставља један његов део. Марковићево приповедање је још занимљивије због своје духовитости, којој доприносе динамични описи и необична поређења, уз нешто ироније, која доноси освежавајући вишак смисла, али на првом месту указује на дистанцираност аутора од његових јунака. Духовитост долази и од маштовитости у стварању ситуације и начинима њеног продубљивања до апсурда – тако, на пример, сусрет паланачке логике са тајинственим светом окултизма донеће „висока“ промишљања варошана је ли могућно душу ухватити мрежом за лептирове или пак заробити у теглу, што рађа жестоку забринутост јербо се приликом спремања зимнице с „дунстом од купина“ тегла може помешати.

Марковићево приповедање је још занимљивије због своје духовитости, којој доприносе динамични описи и необична поређења, уз нешто ироније, која доноси освежавајући вишак смисла, али на првом месту указује на дистанцираност аутора од његових јунака.

Управо опричци о поменутом варошком свету преклапају причу о Олги, и прâви јунак је провинцијски/паланачки дух који живи „тихо и сетно какви су и иначе понад Колубаре и Белог Ваљева михољски сутони“. Пажњу „врвежи ваљевских глагоља“, која највише проговара о сопственим говорницима, овога пута привлаче „изузетност“ Олге Аронијан, која по смрти мужа отвара *жуту кућу*, и њена неприкривена неморалност, која саблажњава (или изазива завист) више својом неприкривеношћу но неморалношћу, будући да нису нарочито морални ни они тобож-саблажњени. Да паланци за скандал није потребно ни да главни актер скандала буде жив, говори то што прича о Олги постаје гласнија кад „промене светом“ – шта је с њеном душом, шта с дотичним кондирком у који је душу испустила, шта са сећањима (да ли су она садржај душе, да ли је тај садржај у кондирку, да ли...), шта је с њеним рукавицама, маказама... И увек се изнова у устајалости паланачког живљења, о коме тако пластично сведочи (гогољевско) присуство мува (већ ослушкујемо гласове: „одакле те муве долазе? јесу ли туђе душе у њима заробљене? кога опомиње њихово присуство?“), отварају нова питања, да тако свака могућност прећутаног буде претресена еда би и у њој оживљавале залихе причања – до у бескрај.

О досади и отупелости

Пише: Владимир Вукомановић
субота, 26 март 2011 11:22

Од сваког пасус-опричка остаје тек рефрен, који сажима оно најскандалозније што се десило, а будући да се десило једино ништа и од опричавања ничега остаће апсурдни (не увек и бесмислени) шапат његове бесржне сржи.

Од сваког пасус-опричка остаје тек рефрен, који сажима оно најскандалозније што се десило, а будући да се десило једино ништа и од опричавања ничега остаће апсурдни (не увек и бесмислени) шапат његове бесржне сржи. У карактер Марковићевих Беловаљевчана овакво опричавање је уписано и оно је њихов невидљиви усуд. Јер, *свет не пропада од ратова и пожара, него од досаде и отупелости*, пише судија Мишић, а рекло би се да нема времена кад би ове речи биле актуелније стога што нема ничег тако данашњег од опричавања и саблажњавања над туђим животима и ничег проблематичнијег од паланачког духа који у нама живи у недокучимој пуности, претварајући у паланку и оно што споља може да изгледа као (метро)полис.

Затварајући круг, рецимо да екстремност у погледу аутентичног стила за нас не представља једини разлог већ само разлог више да читалац над *Олгом* не остане равнодушан, како мирне душе може над многим данас исприповеданим прикљученијима.